

Nr 450

Av herr Andersson, Torsten, m. fl., om stärkande av den kommunala demokratin.

(Lika lydande med motion nr 562 i Andra kammaren)

Den kommunala självstyrelsen, som innebär en decentralisering av betydelsefulla samhällsfunktioner, har sitt främsta värde i att den bereder ett stort antal medborgare möjlighet att delta i och påverka handläggningen av offentliga angelägenheter. Den kommunala självstyrelsens betydelse och nödvändighet för att förverkliga och levandegöra folkstyret har uppmärksamrats inte minst under de senaste årens parlamentariska utredningar i författningsfrågan och under riksdagsbehandlingen av skilda författningsförslag. Författningsutredningen föreslog på sin tid att det av grundlagstexten skulle klart framgå att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom »parlamentariskt statsskick och kommunal självstyrelse». Liknande tankegångar har förts fram av länsdemokratiutredningen.

Den kommunala verksamheten har vidgats väsentligt under loppet av några få år. Sålunda har utgifterna för kommunala ändamål (exkl. affärsmässig verksamhet samt kommunala bolag och stiftelser) ökat från 8 525 miljoner kronor 1960 till 22 992 miljoner kronor 1967. Kommunerna torde numera svara för ca 60 % av utgifterna inom den offentliga förvaltningen. Utvecklingen pekar mot en ytterligare kommunal expansion. Sett ur den samlade samhällsverksamhetens synpunkt intar alltså den kommunala verksamheten en alltmera framträdande plats. Den enskilda människan blir alltmer beroende av de tjänster som kommunerna tillhandahåller på skilda områden. Om den kommunala demokratin och självstyrelsen då skall kunna fylla sin uppgift, är det givetvis nödvändigt att styrelseformen och verksamheten bäres upp av ledande intresse och god aktivitet hos medborgarna. Enligt vår mening är det angeläget att strävandena inriktas på att stärka den kommunala demokratin. De självklara utgångspunkterna är härvid dels att den kommunala självstyrelsen måste ha ett tillräckligt handlingsutrymme, dels att på grundvalen härav förutsättningar kan skapas för en levande kommunalpolitisk debatt, som kan engagera medborgarna.

Problemen är gemensamma för alla typer av kommuner men torde äga största aktualitet i fråga om primärkommunerna. Beträffande de senare gäller att kompetensfrågorna är relativt oklara samtidigt som de av staten direkt påbjudna arbetsutgifterna ökar. Samtidigt härmed pågår en strukturförändring mot allt större kommunala enheter, innebärande i princip

ett färre antal förtroendevalda personer och större kommunala förvaltningar med ett växande antal tjänstemän.

Kommunikations- och informationsproblemen i olika typer av kommuner och kommunala förvaltningar har varit föremål för vissa studier, varav bl. a. har framgått att den enskilde invånarens inflytande minskar vid ökande kommunstorlek. Den primärkommunala situationen är sålunda sådan, att speciella åtgärder snarast möjligt måste vidtagas för att bemästra de växande problemen i anslutning till strävandena att bevara och vidareutveckla den kommunala demokratin.

De med den kommunala demokratin förknippade problemen har visserligen uppmärksammats i anslutning till bl. a. kommunblocksreformen 1962. En arbetsgrupp under departemental ledning har tillsatts med uppgift att överlägga om frågor rörande den kommunala demokratin. Den offentliga redovisningen rörande arbetsgruppens arbetsprogram och arbetstakt ger inga konkreta anvisningar om när och i vad mån några samlade förslag i kommunaldemokratisk riktning är att emotse. Vad avser den s. k. länsdemokratin är möjligen förslag att vänta från den arbetande länsdemokratiutredningen, men några samlande och på den totala kommunala verksamheten applicerbara förslag torde inte vara att vänta.

Frågor rörande den kommunala kompetensen har det uppdragits åt kommunalrättskommittén att pröva. Prövningen avser emellertid inte frågor sammanhängande med fördelningen av makt och bestämmanderätt mellan staten och kommunerna. För vidareutvecklingen av den kommunala demokratin är det enligt vår mening angeläget att åstadkomma en nedskärning av den detaljerade statskontrollen över kommunerna. Samlade förslag till sådana nedskärningar och lättnader i den statliga kontrollverksamheten kan åstadkommas först efter en översyn av gällande specialförfattningar, tillämpningsföreskrifter och bestämmelser rörande t. ex. statsbidrag och inspektion. Förenklade men ändå mera rättsviseskapande och effektivitetsbefrämjande regler för den statliga bidragsverksamheten bör vara en målsättning.

En fråga som måste ägnas en långt större uppmärksamhet än hitintills är frågan om utbildningen av kommunernas anställda och förtroendevalda. Särskilt beträffande förtroendemännen föreligger ett stort och ackumulerat utbildningsbehov trots förtjänstfulla insatser från kommunförbunden, de politiska partierna och studieförbunden. Antalet förtroendevalda i kommunerna torde kunna uppskattas till ca 200 000. Någon nämnvärd minskning av antalet förtroendevalda torde inte vara att emotse för den närmastliggande tioårsperioden. Som exempel på den eftersläpning som är utmärkande för utbildningen av de kommunala förtroendemännen kan nämnas att Kommunskolan under de 11 år den varit i verksamhet utbildat ca 10 000 förtroendevalda. Till denna siffra får naturligtvis läggas de personer som utbildats i partiernas och studieförbundens utbildningsverksamhet. Självstudiernas roll bör också uppmärksammas.

Ur kommunaldemokratisk synpunkt är det av vital betydelse att utbildningsfrågorna för de kommunala förtroendemännen får en tillfredsställande lösning. Angelägnast är att en långsiktig utbildningsplan kommer till stånd. Det är uppenbart att kommunförbunden liksom studieförbunden och de politiska partierna kommer att intensifiera sin utbildningsverksamhet. För de sistnämnda gäller emellertid att de fortfarande saknar ekonomiska och personella resurser för en mera väsentlig utökning av utbildningsverksamheten. Formerna för och omfattningen av samhällets stöd och medverkan i den kommunala utbildningsverksamheten behöver därför närmare utredas.

I anslutning till den bebådade partiella författningsreformen har föreslagits att valdagen för riksdagsval och kommunalval skall vara gemensam. Av grundlagberedningens betänkande liksom av den offentliga debatten har framgått att starka meningsmotsättningar gjort sig gällande i denna fråga. I anslutning till remissbehandlingen av grundlagberedningens betänkande har framförts stora betänkligheter mot den gemensamma valdagen inte minst från kommunförbundens sida. Styrelsen för Svenska stadsförbundet framhåller bl. a., att en gemensam valdag kan komma att medföra att de kommunalpolitiska frågorna av såväl allmän, principiell som lokal karaktär under valrörelserna skjutes i bakgrunden till förmån för de rikspolitiska. Icke blott ur specifikt kommunala utan också ur allmänt demokratiska och samhälleliga synpunkter är det enligt styrelsens uppfattning olyckligt om utvecklingen mot en ökande dominans i valrörelsen av de rikspolitiska frågorna på bekostnad av de kommunalpolitiska skulle ytterligare förstärkas genom införandet av en gemensam valdag.

Styrelsen förlitar sig på att de politiska partierna skall driva valrörelserna på ett sådant sätt, att problemen ur kommunalpolitisk synpunkt med en gemensam valdag skall kunna bemästras.

Denna inte alltför vanligt förekommande tilltro till de politiska partiernas förmåga att ordna allting till det bästa är i och för sig glädjande men ter sig i sammanhanget något anmärkningsvärd. Med tanke på de för den kommunala demokratin uttalade riskerna med en gemensam valdag bör samhället vidtaga sådana åtgärder, att de negativa effekterna av en gemensam valdag såvitt möjligt elimineras. Några förslag i sådan riktning har inte redovisats av grundlagberedningen eller av något annat organ. Kommer den partiella grundlagsreformen till stånd på de föreslagna grunderna, är det angeläget att så goda betingelser som möjligt tillskapas för att säkerställa förutsättningarna för en engagerande och allsidig kommunal diskussion. Härmed sammanhängande frågor bör därför göras till föremål för en allsidig och på parlamentariska grunder sammansatt utredning.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till stärkande av den kommunala demokratin, främst genom inskränkande av den statliga kontrollen över kommunerna, enklare, rättvisare och effektivitetsbefrämjande bidragsformer, förslag till en förbättrad förtroendemannautbildning och förslag och åtgärder som är ägnade att befrämja den kommunala debatten vid ett eventuellt införande av en gemensam valdag.

Stockholm den 26 januari 1968

Torsten Andersson (cp) Ernst W. Olsson (cp) Johan A. Olsson (cp)

Nr 451

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, om rätt för borgerlig primärkommun och landstingskommun att bevilja anslag till politiskt parti för viss informationsverksamhet.

(Lika lydande med motion nr 561 i Andra kammaren)

Stockholm den 26 januari 1968

Torsten Andersson (cp) Ernst W. Olsson (cp) Johan A. Olsson (cp)

Nr 452

Av herr **Enarsson m. fl.**, angående stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna.

(Lika lydande med motion nr 662 i Andra kammaren)

Stockholm den 26 januari 1968

Arvid Enarsson (h) Roland Lundberg (h) John Arvidson (h)

Nr 453

Av herr **Nilsson, Yngve**, och herr **Blomquist**, om export av fisk till u-länderna.

(Lika lydande med motion nr 660 i Andra kammaren)

Stockholm den 26 januari 1968

N. Yngve Nilsson (h)

Per Blomquist (h)